Den messianske leder er tilbage

Trump, Putin og flere andre af verdens ledere iscenesætter sig selv som guddommeligt udvalgte. En ny tids autokrater har taget det religiøse sprog til sig som politisk magtmiddel

FOTOS: EVAN VUCCI/GAVRIIL GRIGOROV/URAD SEZER/ALLY SOOBYE/AP/EPA/REUTERS/RITZAU SCANPIX. GRAFISK BEARBEJDNING: OLE MUNK

religion i verden

Erik Bjerager
bjerager@k.dk

I 1792 byggede amerikanerne en mur, der skulle adskille religion og politik. Sådan beskrev en af USA's grundlæggere, præsident Thomas Jefferson, den første tilføjelse til den amerikanske forfatning. Heri fastslås retten til religionsfrihed, ytringsfrihed, forsamlingsfrihed og pressefrihed, og med denne tilføjelse til forfatningen ville religion og politik kunne holdes adskilt, mente Jefferson.

Religionen blev forhindret i at indtage den politiske scene. Men der har altid været huller i muren. Kristendommen har været majoritetens religion i USA, og mange kristne politikere har følt det som en forpligtelse at bringe deres tro med ind i det politiske liv.

Donald Trump er ingen undtagelse, og selvom han har udtalt sig meget tvetydigt om sin egen tro eller mangel på samme, har han ikke holdt sig tilbage fra at gøre brug af det religiøse sprog. Da han i 2016 første gang blev valgt som præsident, var det med hovedparten af de konservative kristne amerikaneres stemmer, selvom de langt fra kunne regne ham for en af deres.

Hans personlige livsførelse har ligget langt fra de konservative kristnes normer og værdier, men hans konservative politiske dagsorden, når det gælder abortmodstand, immigrationspolitik og woke-kulturen, har været en del af forklaringen på den amerikanske højrefløjs opbakning.

Men da Trump blev valgt anden gang i november sidste år, havde noget ændret sig, også i forhold til hans retorik. Attentatforsøget den 13. juli 2024 i byen Butler fik Trump til at fremstå som en Messias-skikkelse. Det udtrykte han i sin indsættelsestale som præsident i januar, og han gentog det i sin tale til Kongressen i begyndelsen af marts:

"Jeg er overbevist om, at mit liv blev reddet den dag i Butler af en rigtig god grund. Jeg blev reddet af Gud, så jeg kan gøre Amerika stort igen."

Til den årlige *National Prayer Breakfast* – en række møder, frokoster og middage i Washington, D.C., som amerikanske præsidenter har holdt siden 1953 med henblik på at forsone fløjene i amerikansk politik og i det amerikanske samfund – opfordrede Trump i februar til, at religion skal fylde mere i amerikansk politik.

"Dybt i den amerikanske sjæl er alle patrioter overbeviste om, at Gud har en særlig plan for USA," lød det fra ham.

"Vi må bringe religionen tilbage. Vi må bringe religionen tilbage meget mere kraftfuldt end før."

Selvom de messianske toner ikke er nye i amerikansk politik, er det uden fortilfælde, at en amerikansk præsident har betragtet sig selv som udvalgt af Gud, mener den franske ekspert i forholdet mellem religion og amerikansk politik Marie Gayte-Lebrun. Hun undersøger i amerikanske studier på universitetet i Toulouse og sagde for nylig til den franske avis La Croix, at mens blandt andre præsident Ronald Reagan (1911-2004) talte i et religiøst sprog, har ingen andre amerikanske præsidenter før Trump omtalt sig selv som guddommeligt udvalgt.

I Israel stillede en rabbiner i sidste måned spørgsmålet i en overskrift i Jerusalem Post: "Er Donald Trump den nye Messias?". Nogle måneder før udgav en anden rabbiner bogen "Trump, the Messiah and the Third Temple", der også stiller spørgsmålet om, hvorvidt Trump er den Messias, der vil genopbygge templet i Jerusalem, en drøm hos mange højreorienterede ortodokse jøder.

Både den kristne højrefløj i USA og radikale ortodokse jøder henviser til profeten Esajas i Det Gamle Testamente, der beskriver, hvordan Gud bruger den ugudelige persiske konge Kyros til at hjælpe jøderne med at vende hjem fra eksilet i Babylon og bygge templet. Argumentet lyder, at Gud bruger syndere til at fremme sin plan.

Messianisme

Begrebet messianisme bruges almindeligvis om troen på en hellig leder, der skal frelse de udvalgte, men kan også anvendes mere abstrakt og indgår på den ene eller anden måde ofte i bevægelser, der venter en verdensomvæltning og et nyt paradis på jord.

Putin den Hellige

Også Ruslands præsident Putin har iscenesat sig selv med messianske overtoner som frelser af den russiske civilisation mod Vestens åndelige og kulturelle forfald.

Putins religiøse retorik har dybe religiøse og historiske rødder. Tsarerne i Rusland ansås sig som Guds udvalgte, og gennem generationer har mange russere opfattet deres hersker som sådan. Præsident Putin har, i takt med at han har allieret sig med den russisk-ortodokse kirke, identificeret sig med grundlæggeren af det russiske rige, hans navnebror og en af Ruslands største helgener, Vladimir den Hellige, der kristnede Rusland for snart 1000 år siden.

Putin har støttet den massive genopbygning af ortodokse kirker i landet efter Sovjettidens ateisme og fremstår for mange russere som den, der har genrejst kirken. Han har ladet sig fotografere på besøg i det russiske kloster på den græske munkehalvø Athos i 2016 og præsenterer sig som forsvarer af den kristne tradition, som Vesten har lagt bag sig. Han har ladet sig fotografere i kirker, mens han slår korsets tegn for sig, og han har i et interview i 2017 fortalt den amerikanske tv-station CNN, at han altid bærer et kors om halsen.

Putin har indgået en tæt alliance med den russisk-ortodokse kirkes leder, patriark Kirill, som til gengæld har støttet Ruslands krig mod Ukraine så uforbeholdent, at den katolske pave Frans i 2022 opfordrede Kirill til at ophøre med at opføre sig som "Putins altertræng".

Autokraterne

Også i hinduismen bruges religionen i disse år til at styrke en nationalistisk politisk dagsorden. I Indien udbyggede premierminister Narendra Modi sin nationalhinduistiske vælgerbase ved sidste år at tage del i indvielsesritualet i et hinduistisk tempel, som blev opført på en grund, hvor en muslimsk moské var blevet revet ned. Som en skribent i det britiske katolske magasin The Tablet bemærkede tidligere i år, fremstod Modi i den sammenhæng mere som en hinduistisk monark end som en demokratisk valgt leder af en sekulær stat. Modi har i det hele taget ført en stærkt hinduistisk-nationalistisk politik, der har ført til, at andre religioner diskrimineres mere eller mindre åbenlyst.

Også i den muslimske verden inddrages religionen i det politiske spil. Tyrkiets præsident Recep Erdogan, der har stået for en genislamisering af Tyrkiet med et massivt moskebyggeri og i disse dage måske er i færd med at afskaffe demokratiet i landet, er ofte blevet sammenlignet med en kalif eller sultan, der begge er betegnelser for en muslimsk monark.

Historien er fuld af eksempler på, at kejsere, konger og andre herskere har hentet eller styrket deres magt ved at beskrive sig selv som udvalgt af Gud. Kejser Konstantin, der indførte religionsfrihed i Romerriget i 300-tallet og banede vejen for kristendommens hurtige udbredelse, var formentlig den første, der brugte kirken og kristendommen på denne måde i stor stil og lod det fremgå, at han havde Gud på sin side. I middelalderen blev kongemagten mange steder helligjort. Frem til demokratiets indførelse i Europa opfattede skiftende konger og regenter – også under enevælden herhjemme – sig som udvalgt af Gud og brugte den ofte uindskrænkede magt, som det gav dem.

At religionen nu er på vej tilbage som et politisk magtmiddel, også i demokratiske stater, er selvsagt bekymrende. Politiske ledere, der som Trump opfatter sig som guddommeligt udvalgt og bruger det til at understøtte deres politiske dagsorden, er i en amerikansk kontekst imod landets egen forfatning, og fænomenet er undergravende for demokratiet overalt, hvor det dukker op i disse år. "Demokrati har brug for religion" hed en lille bog af den tyske sociolog og politolog Hartmut Rosa, der udkom i 2023. Hans pointe er, at religion er nødvendig som en modvægt til højhastighedssamfundet. Kirke og religion kan bidrage med rum, riter og praksisformer, hvor der bliver plads til at være lydhør og lytte. Dertil kan man føje, at religion – og i denne del af verden kristendommen – er værdileverandør til kulturen og samfundet.

Men det, som Trump og Putin og andre autokratiske ledere i disse år er i færd med, er et udtryk for misbrug af religionen, og det har demokratiet ikke brug for. ■

MobilePay
42267

Russerne har nu **angrebet mere end 2215 ukrainske hospitaler og klinikker.** Lægerne er klar til at hjælpe, men mangler akut hospitaler og nødvendige faciliteter.

Nordic Aid hjælper med etablering af mobile hospitaler, i samarbejde med det Ukrainske sundhedsvæsen som bemander vores hospitaler. **Din støtte går udelukkende til de mobile hospitaler.**

Annoncen er doneret

Bank: Jyske Bank
Navn: Nordic Aid
Reg: 73 12
Konto: 10 93 8 65
Indsamlings nr: 24-700-08491

Al støtte går ubeskåret til Ukraine

Med din støtte kan du hjælpe os med at fylde vores hospital med livsvigtigt udstyr:

1.200 kr – Kan dække omkostningerne til førstehjælpsudstyr.

4.800 kr – Kan dække omkostningerne til medicinsk udstyr til akutdiagnostik.